

Верховний
Суд

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ОСОБИ ТА ЇХ ЗАХИСТ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ

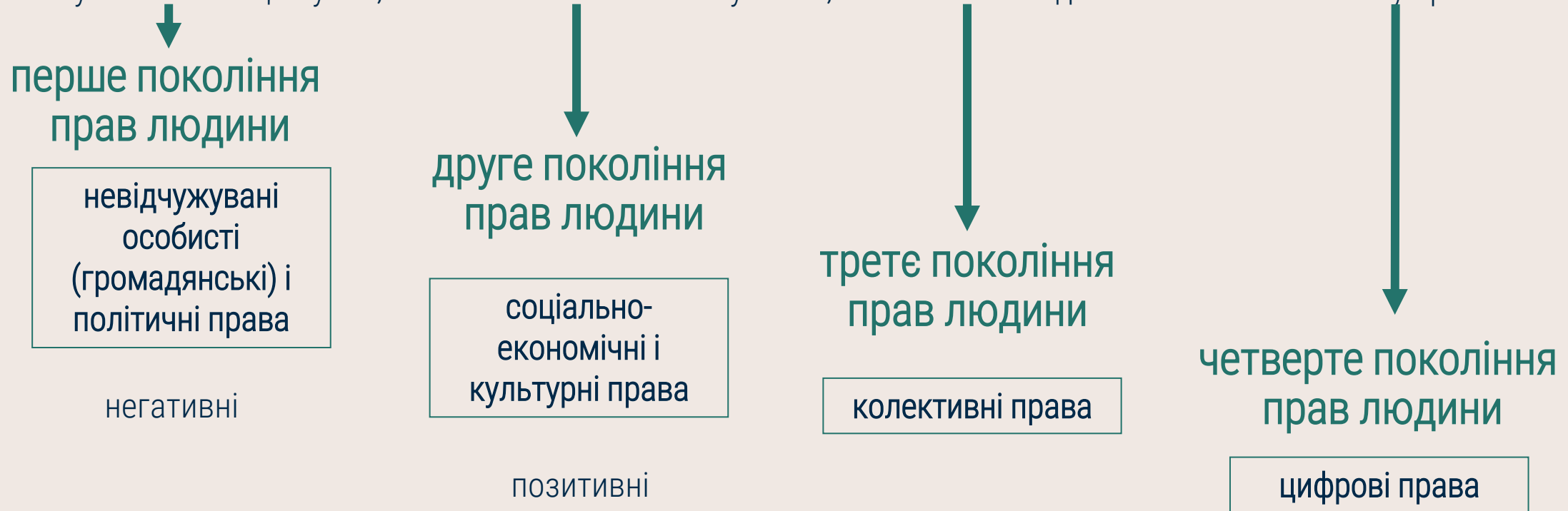
Андрій Рибачук
суддя Касаційного адміністративного суду у складі
Верховного Суду,
Доктор філософії в галузі права

Львівське регіональне відділення
Національна школа суддів України
Український семінар
для суддів окружних та апеляційних адміністративних судів
на тему
« Практика вирішення публічно-правових спорів щодо реалізації
соціальних прав особи»

(05 квітня 2024 року)

ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (ТЕОРІЯ ТРЬОХ ПОКОЛІНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ)

Права особи пов'язують із формуванням «поколінь прав», у зв'язку із виникненням яких, зміст прав особи поступово еволюціонував, кількісно і якісно збагачувався, змінювалися підстави і способи захисту прав осіб.

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА

В сучасних умовах соціальні права визнаються фундаментальними, водночас вони є найбільш проблематичними серед інших конституційних прав

Попри цілий ряд спільних ознак з іншими правами людини, соціальні права мають свою специфіку:

- ✓ соціальні права це, насамперед, права, які виникають в результаті взаємодії людини і держави, коли вони спільно діють з метою досягнення певних соціальних стандартів. Тому ці права передбачають не стільки обов'язок держави утримуватись від тих чи інших дій, а навпаки – її обов'язок створювати належні умови для соціального розвитку людини, її соціального захисту і соціальної безпеки
- ✓ соціальні права та ступінь їх забезпечення тісно пов'язані з рівнем економічного розвитку держави, а також з її об'єктивною спроможністю здійснювати соціальну допомогу людині у всіх випадках, коли вона цього потребує
- ✓ соціальні права людини для своєї реалізації вимагають наявності комплексного і розгалуженого законодавства, яке б чітко регламентувало всі процедури, які пов'язані із наданням соціальної допомоги, здійсненню соціального захисту і соціального забезпечення
- ✓ крім меншої універсальності, соціально-економічні права відрізняються від громадянських і політичних ще й меншою визначеністю і чіткістю формулювань. Фундаментом багатьох соціально-економічних нормативів служать достатньо загальні й широкі поняття, такі як «справедливий», «гідний», «задовільний», «розумний» тощо

Конституція України (ст. 125) заклала фундамент у сфері захисту соціальних прав шляхом закріплення можливості захищати зазначені суб'єктивні права як в адміністративному, так і в судовому порядку.

До загальних конституційних гарантій захисту соціальних прав належать:

- проголошення України соціальною державою (ст. 1 Конституції України), а людини, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека – її найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3);

закріплення таких базових положень:

- права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3);
- принцип верховенства права (ч. 1 ст. 8);
- норми Конституції України є нормами прямої дії (ч. 3 ст. 8);
- звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (ч. 3 ст. 8);
- чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (ст. 9);
- конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2 ст. 22);
- у разі прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу прав і свобод (ч. 3 ст. 22);
- громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (ч. 1 ст. 24);
- юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір (ч. 2 ст. 124);
- Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина (ч. 1 ст. 157).

До спеціальних конституційних гарантій захисту соціальних прав належать:

- держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (частина п'ята статті 17);
- рівність прав жінки і чоловіка забезпечується встановленням для жінок пенсійних пільг (частина друга статті 24);
- громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46);
- утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу (частина третя статті 52).
- Додатково до цієї групи конституційних норм варто віднести статтю 16, згідно з якою подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, – збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Ключове значення для судового захисту соціальних прав громадян мають положення статті 55 Конституції України про те, що:

- права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ч. 1 ст. 55);
- кожному гарантується в суді право на оскарження в суді рішень, діяльності чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55);
- кожен має право звертатися по захист своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ч. 3 ст. 55);
- кожному гарантується право звертатись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом (ч. 4 ст. 55);
- кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися по захист своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є (ч. 5 ст. 55);
- кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ч. 6 ст. 55).

Стаття 7. Джерела права, які застосовуються судом

1. Суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.
2. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 9. Законодавство України

1. **Законодавство України** - це взаємопов'язана та упорядкована система нормативно-правових актів України і чинних міжнародних договорів.

Законодавство України **структурується від актів вищої юридичної сили до актів нижчої юридичної сили** (стаття 19 цього Закону) з урахуванням:

- 1) засад конституційного ладу в Україні;
- 2) компетенції та територіальної юрисдикції суб'єкта правотворчої діяльності, визначеної Конституцією України та (або) законом;
- 3) інших особливостей, визначених Конституцією України та (або) законом.

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 9. Законодавство України

2. Законодавство України включає:

- 1) Конституцію України - Основний Закон України;
- 2) закони;
- 3) підзаконні нормативно-правові акти:
 - а) постанови Верховної Ради України, що містять норми права
 - б) укази Президента України, що містять норми права
 - в) постанови Кабінету Міністрів України, що містять норми права
 - г) накази міністерств, що містять норми права
 - г') акти інших державних органів, що містять норми права
 - д) постанови Верховної Ради АРК, постанови Ради міністрів АРК, накази міністерств АРК, що містять норми права;
 - е) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій (з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 цього Закону), накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що містять норми права;
 - є) акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 цього Закону.

3. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною законодавства України.

Частиною національного законодавства України є також інші чинні міжнародні договори України.

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 19. Юридична сила та ієрархія нормативно-правових актів

1. **Юридична сила** - це властивість нормативно-правових актів та встановлених ними норм права, що є основою для визначення співвідношення їх взаємної ієрархічної підпорядкованості у системі нормативно-правових актів, зумовленого сукупністю ознак, що впливають із:

- 1) засад конституційного ладу в Україні;
- 2) компетенції та територіальної юрисдикції суб'єкта правотворчої діяльності, визначених Конституцією України та (або) законом;
- 3) інших особливостей, визначених Конституцією України та (або) законом.

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 19. Юридична сила та ієрархія нормативно-правових актів

2. З урахуванням вимог частини першої цієї статті в Україні встановлюється така ієрархія нормативно-правових актів:

1) **Конституція України** в системі нормативно-правових актів України має найвищу юридичну силу і є обов'язковою до виконання на території України

2) **чинні міжнародні договори** України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укладаються відповідно до [Конституції України](#) та мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, зазначені у пунктах 3-13 цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України

3) **закони** приймаються на основі [Конституції України](#), чинних міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, зазначені у пунктах 4-13 цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 19. Юридична сила та ієрархія нормативно-правових актів

2. З урахуванням вимог частини першої цієї статті в Україні встановлюється така ієрархія нормативно-правових актів:

4) **постанови Верховної Ради України, укази Президента України** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктами 5-13](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України

5) **постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Національного банку України** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України та указів Президента України, мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктами 6-13](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України

6) **накази міністерств** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктами 8-13](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України

7) **нормативно-правові акти інших державних органів** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, мають на території України вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктами 8-13](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території України;

8) **постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, Конституції АРК, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, нормативно-правових актів інших державних органів, мають на території АРК вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктом 10](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території АРК

Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Стаття 19. Юридична сила та ієрархія нормативно-правових актів

2. З урахуванням вимог частини першої цієї статті в Україні встановлюється така ієрархія нормативно-правових актів:

9) **акти обласних державних адміністрацій** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, нормативно-правових актів інших державних органів, мають на території відповідної області вищу юридичну силу, ніж нормативно-правові акти, передбачені [пунктом 12](#) цієї частини, і є обов'язковими до виконання на території відповідної області;

10) **накази міністерств Автономної Республіки Крим** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, Конституції Автономної Республіки Крим, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, нормативно-правових актів інших державних органів, постанов Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим і є обов'язковими до виконання на території Автономної Республіки Крим;

11) **акти Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, нормативно-правових актів інших державних органів і є обов'язковими до виконання на території відповідно міста Києва та міста Севастополя;

12) **акти районних державних адміністрацій** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, нормативно-правових актів інших державних органів, актів голів обласних державних адміністрацій, а акти районних державних адміністрацій в Автономній Республіці Крим - також на основі Конституції Автономної Республіки Крим, рішень та постанов Верховної Ради Автономної Республіки Крим, рішень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятих у межах їх повноважень, і є обов'язковими до виконання на території відповідного району;

13) **акти органів місцевого самоврядування** приймаються на основі та на виконання [Конституції України](#) та (або) законів, чинних міжнародних договорів України і є обов'язковими до виконання на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (територіальної громади).

МІСЦЕ КОНСТИТУЦІЇ В СИСТЕМІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ

Конституція займає найвищий щабель в ієрархічній системі правових актів.

Конституція – це особливий інститут правової системи держави, якому належить правове верховенство по відношенню до всіх її актів.

Така логіка загалом правильна, оскільки спирається на принцип верховенства конституції.

ЧИННИКИ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ ПРИ СУДОВОМУ ПРАВОЗАСТОСУВАННІ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ

- конституційні норми постають каркасом усієї вітчизняної правової системи
- нормативність всіх конституційних норм
- ієрархічна першість норм Конституції – виступають відповідними юридичними презумпціями для галузевих норм права
- значна частина конституційно правових норм має загальнорегулятивний характер (норми принципи, норми декларації, норми дефініції, норми програми тощо)
- нетипова структура як норм права (такі норми а priori не завжди є трьохелементними і, як правило, не містять звичної структури для правозастосувача «гіпотеза–диспозиція–санкція», а навпаки, лексично визначені максимально абстрактними та узагальненими за змістом. Конституційні норми характеризуються специфічною структурою, закріплюють у своєму змісті найвищі цінності, принципи й стремління Української держави)

ДИНАМІЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА (КОНСТИТУЦІЇ)

Динамічне тлумачення ґрунтується на розумінні природи конституції як відкритої та рухливої правової матерії, яка змінюється відповідно до конкретної історичної ситуації. За таких умов конституція вже розглядається «не лише як правосвідомість, а й як правотворчість», як «керівні ідеї розподілу свободи», «оптимізації» та «практичного узгодження» конституційних положень і цілей.

Застосування «динамічного» («еволюційного») підходу покладає на «тлумачника» або правозастосувача неабияку відповідальність. Адже еволюційне розуміння відповідної норми спершу, необхідно пов'язати з розвитком суспільних правовідносин, зміною у розумінні певних положень законодавства, зміною у праворозумінні тощо, тобто виявити певні підстави (або передумови) необхідності застосування такого підходу. Тому застосування конституційних норм як живої матерії не може бути свавільним, та насамперед пов'язане з рівнем «компетентності» особи, яка це здійснює. Адже в зворотньому випадку це може призвести до різнотлумачення на різних етапах правового регулювання без наявності на те об'єктивних причин.

Тому питання визначення меж застосування динамічного підходу при оцінці норм «живої конституції» (за наявності відповідних підстав) на сьогодні не аби яке актуальне

ЦІННІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

- ✓ ціннісна спрямованість конституційного регулювання – застосування всієї конституції безпосередньо не як звичайного юридичного регулятора, а як інструмента забезпечення дії конституції загалом. Конституція України є **цілісним документом**, а відтак частину третю статті 8 в її тексті не слід сприймати ізольовано від інших частин (наприклад, від конституційних положень бланкетного характеру, які самі по собі також мають «пряму дію»).
- ✓ **площина співвідношення позитивного** (конституційне – таке, що встановлене у конституції законодавцем) **і природного права** (конституційними є положення, які відповідають неписаним конституційним нормам та принципам (природне право, принцип справедливості та розумності тощо), які «не зафіксовані у конституційному тексті, але органічно з ним пов'язані, а також конституційним цінностям та легітимним цілям конституційноправового регулювання у суспільстві)
- ✓ цінність Конституції проявляється в тому, що вона є унікальним документом, в якому виражається **система цінностей** і програма життя суспільства, держави, яка володіє якостями загальності і обов'язковості
- ✓ Конституція це ціннісна система, яка **живе, розвивається** та спрямовує суспільне життя
- ✓ природа конституційних цінностей відображена через їх прямий і безпосередній зв'язок з людиною і знайшла свій прояв у підході до ієрархії конституційних цінностей, на вершині якої знаходиться **людська гідність**. Людська гідність є найвищою соціальною цінністю та відображає особливе значення і роль. Верховенство права (є інструментальною (процедурною) цінністю) є своєрідним тестом, який відображає наскільки ефективно реалізуються у тому чи іншому суспільстві основні конституційні цінності.

Наприклад, для подолання колізій законодавчих приписів важливою є не так наявність конкретної норми Конституції України, яка може собою «підмінити» норму закону, надати перевагу певному закону чи нормі або в інший спосіб вирішити колізійну суперечку, як ціннісна спрямованість конституційних приписів.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИПИСІВ КОНСТИТУЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ

➤ через **конкретизацію права особи** у певному спорі з метою його захисту

Захист фундаментальних прав і свобод конкретних людей, які зазнали негативного впливу з боку держави не має бути ілюзорним.

➤ через **перевірку повноважень суб'єкта владних повноважень** у прийнятих рішеннях в конкретному спорі відповідно до конституційно визначених стандартів їхньої діяльності

Частиною другою статті 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Аналіз цієї норми дає змогу дійти висновку, що діяльність органів державної влади здійснюється у відповідності до спеціально-дозвільного типу правового регулювання, яке побудовано на основі принципу «заборонено все, крім дозволеного законом; дозволено лише те, що прямо передбачено законом». Застосування такого принципу суттєво обмежує цих суб'єктів у виборі варіантів чи моделі своєї поведінки, а також забезпечує використання ними владних повноважень виключно в межах закону і тим самим істотно обмежує можливі зловживання з боку держави та її органів.

Вчинення ж державним органом чи його посадовою особою дій або не вчинення їх у межах компетенції, але непередбаченим способом, у непередбаченій законом формі або з виходом за межі компетенції є підставою для визнання таких дій (бездіяльності) та правових актів, прийнятих у процесі їх здійснення, неправомірними.

ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ВІДБУВАЄТЬСЯ ШЛЯХОМ

1. посилення на Конституцію задля підсилення дії норм в ієрархії законодавства
2. тлумачення норм, яке в силу статті 8 Основного Закону повинно відповідати Конституції
3. прямої дії Конституції

Визначальним у процесі застосування норм Конституції України судами при розгляді конкретних справ з приводу захисту основних прав і свобод осіб є якнайшвидше поновлення цих прав, що вимагає оптимальної правової процедури, яка враховує принцип процесуальної економії, оперативний розгляд справи та ефективність захисту, що ґрунтується на конституційних нормах.

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

У цілому аналіз рішень Конституційного Суду України, які стосуються права на соціальний захист, дає підстави для висновку, що станом на сьогодні вироблено низку чітких та однозначних підходів до широкого розуміння цього права, в основі якого знаходиться людина як найвища соціальна цінність.

Рішення Конституційного Суду України від 08.06.2016 №4-рп/2016

Конституційний Суд України зауважує, що закони, інші правові акти або їх окремі положення, визнані неконституційними, не можуть бути прийняті в аналогічній редакції, оскільки рішення Конституційного Суду України є "обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені" (частина друга статті 150 Конституції України). Повторне запровадження правового регулювання, яке Конституційний Суд України визнав неконституційним, дає підстави стверджувати про порушення конституційних приписів, згідно з якими закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8 Основного Закону України).

Рішення Конституційного Суду України від 03.04.2024 № 4-р(І)/2024

у справі за конституційними скаргами Водолагіна Сергія Миколайовича, Некрилова Володимира Вікторовича щодо відповідності Конституції України пункту 2 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» від 29 червня 2021 року № 1584–ІХ, частини третьої статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–ХІІІ

ОСНОВНІ ВИПАДКИ ПРЯМОЇ ДІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ

- відсутність відповідного нормативно-правового акта чи норми законодавства
 - проблема дії неякісного закону чи окремого припису закону неналежної якості (на основі власного переконання суду у суперечності певної норми Конституції)
 - наявність колізії законодавчих приписів
- ✓ застосування конституційної норми замість галузевої, яка врегульовує спірні відносини і має постати нормативною основою вирішення справи і яка, на переконання суду, суперечить Конституції, вимагає особливо ретельного тлумачення цих галузевих норм, оскільки вітчизняна традиція правозастосування передбачає *презумпцію конституційності правових норм*

ВИПАДКИ, З ЯКИМИ СТИКАЄТЬСЯ СУД ПРИ ЗАСТОСУВАННІ «ВІДКРИТИХ» КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ

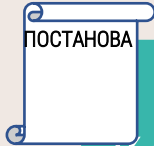
- а) застосування ординарним судом спільно комплексу з двох узгоджених між собою елементів – відкритих конституційних положень і офіційної конституційної доктрини (попередніх юридичних позицій КСУ, які торкаються цих положень, наприклад, надають їх тлумачення)
- б) ситуація ще більш ускладнюється, якщо в наведеній ситуації, коли застосуванню підлягають відкриті конституційні положення, стосовно останніх ще не вироблено офіційної конституційної доктрини (юридичних позицій КСУ)

??? з огляду на це виникає питання можливості однаково рівного безпосереднього застосування норм Конституції

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

(постанова про розгляд справи судовою палатою)

❖ *про розміри виплати у 2022 році разової грошової допомоги до 5 травня*

ПОСТАНОВА судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 13 червня 2023 року у справі № 260/4150/22

У цій справі вирішувалося питання про розмір щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законом України від 22.10.1993 № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у 2022 році (в умовах воєнного стану, для осіб з інвалідністю, яка настала внаслідок війни)

38. У свою чергу, рішенням Конституційного Суду України від 27.02.2020 № 3-р/2020 (справа № 1-247/2018(3393/18) визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), окреме положення пункту 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України у частині, яка передбачає, що норми і положення статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону № 3551-XII застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

39. У цьому рішенні в пункті 2.2 його мотивувальної частини Конституційний Суд України вказав на те, що:

1) за юридичною позицією Конституційного Суду України "встановлення пільг ветеранам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII, є одним із засобів реалізації державою конституційного обов'язку щодо забезпечення соціального захисту осіб, які захищали Батьківщину, її суверенітет і територіальну цілісність, та членів їхніх сімей. Держава не може в односторонньому порядку відмовитися від зобов'язання щодо соціального захисту осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності. Невиконання державою соціальних зобов'язань щодо ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII, підриває довіру до держави... Соціальний захист ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII, спрямований на забезпечення їм достатнього життєвого рівня. Обмеження або скасування пільг для ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII, без рівноцінної їх заміни чи компенсації є порушенням зобов'язань держави щодо соціального захисту осіб, які захищали Вітчизну, та членів їхніх сімей. У разі зміни правового регулювання набуті вказаними особами пільги чи інші гарантії соціального захисту повинні бути збережені із забезпеченням можливості їх реалізації. Обмеження або скасування таких пільг, інших гарантій соціального захисту можливе лише у разі запровадження рівноцінних або більш сприятливих умов соціального захисту" (абзаци другий, третій пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 18.12.2018 № 12-р/2018);

2) Бюджетним кодексом України не можна вносити зміни до інших законів України, зупиняти їх дію чи скасовувати їх, а також встановлювати інше (додаткове) законодавче регулювання відносин, відмінне від того, що є предметом спеціального регулювання іншими законами України;

3) Конституційний Суд України вважає, що встановлення пунктом 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України іншого, ніж у статтях 12, 13, 14, 15 та 16 Закону 3551-XII, законодавчого регулювання відносин у сфері надання пільг ветеранам війни спричиняє юридичну невизначеність при застосуванні зазначених норм Бюджетного кодексу України та Закону № 3551-XII, що суперечить принципу верховенства права, встановленому статтею 8 Конституції України;

4) забезпечення державою соціального захисту осіб, які відповідно до обов'язку, покладеного на них частиною першою статті 65 Конституції України, захищали Вітчизну, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України, та членів їхніх сімей згідно з частиною п'ятою статті 17 Конституції України в поєднанні з частиною першою цієї статті означає, що надання пільг, інших гарантій соціального захисту ветеранам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII, не має залежати від матеріального становища їхніх сімей та не повинне обумовлюватися відсутністю фінансових можливостей держави.

40. При цьому, Верховний Суд, розглядаючи зразкову справу № 440/2722/20 (рішення від 29.09.2020) дійшов висновку, що *у зв'язку з прийняттям Конституційним Судом України рішення від 27.02.2020 у справі № 1-247/2018 (3393/18) та визнанням таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним)* окремого положення пункту 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України у частині, яка передбачає, що норми і положення статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону № 3551-XII застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, стаття 13 Закону № 3551-XII (пільги особам з інвалідністю внаслідок війни) діяла та мала застосовуватись у редакції Закону № 367-XIV: "Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах: інвалідам I групи - десять мінімальних пенсій за віком; II групи - вісім мінімальних пенсій за віком; III групи - сім мінімальних пенсій за віком".

41. Постановою Великої Палати Верховного Суду від 13.01.2021 рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 29.09.2020 у справі № 440/2722/20 (Пз/9901/14/20) залишено без змін, виходячи із визначених у частині четвертій статті 7 КАС України загальних засад пріоритетності Закону № 3551-XII, який має вищу юридичну силу над постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 112 "Деякі питання виплати у 2020 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" і "Про жертви нацистських переслідувань" щодо визначення розміру разової грошової допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни до 5 травня у 2020 році.

42. Тобто, Держава, взявши на себе зобов'язання соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України шляхом надання їм пільг і гарантій соціального захисту відповідно до Закону № 3551-XII, час від часу змінювала (звужувала) обсяги та розміри щорічної разової грошової допомоги до 5 травня інвалідам війни як пільги для особливої категорії осіб, які брали участь у захисті Батьківщини, деякі з яких продовжують боронити країну.

43. Отже, Конституційний Суд України та Верховний Суд у правовідносинах, які виникли до запровадження в Україні воєнного стану, сформулювали чіткі та однозначні правові висновки, за якими виплата щорічної разової грошової допомоги до 5 травня повинна відбуватися у розмірі, визначеному Законом № 3551-XII; передання Кабінету Міністрів України повноважень встановлювати цей розмір через бюджетне законодавство є неконституційним. За позицією Верховного Суду, суди не повинні застосовувати положення нормативно-правових актів, які є дефектними, тобто такими, що не відповідають Конституції та законам України.

44. Разом з цим, у справі, яка розглядається, ключовим є питання можливості Держави Україна в умовах воєнного стану у спосіб внесення змін до бюджетного законодавства з подальшим ухваленням Урядом рішення, встановлювати (звужувати) обсяг соціального захисту у вигляді окремих соціальних пільг шляхом визначення (зменшення) розміру щорічної разової грошової допомоги до 5 травня ветеранам війни як особливій категорії осіб, які брали участь у захисті Батьківщини, та деякі з яких продовжують боронити країну в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, яка наразі триває.

45. Верховний Суд звертає увагу на те, що вже у період дії воєнного стану в Україні **Конституційний Суд України ухвалив рішення від 06.04.2022 № 1-п(II)/2022** у справі за конституційною скаргою ОСОБА_2 щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України від 20.12.1991 № 2011-XII "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" та від 12.10.2022 № 7-п(II)/2022 у справі за конституційними скаргами ОСОБА_3 , ОСОБА_4 щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України від 08.07.2011 № 3668-VI "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи", у яких він став на бік цієї особливої категорії громадян та вказав на необхідність посиленого з боку Держави соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, а також осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності, а також на неможливість обмеження або скасування права на соціальний захист цієї особливої категорії осіб із спеціальним юридичним статусом.

46. Так, у *рішенні від 06.04.2022 № 1-р(II)/2022 Конституційним Судом України* констатовано, що конституційні принципи закріплені у статті 17 Конституції України є осердям конституційного ладу України, від захисту яких залежить його втілення загалом, зокрема й гарантованих Конституцією України прав і свобод людини і громадянина (друге речення пункту 5 мотивувальної частини), а також наголошено на головній ролі Збройних Сил України та інших військових формувань в обороні України, які своєю мужньою боротьбою забезпечують ефективний захист Української держави та Українського народу від агресії Російської Федерації проти України, розпочатої 20.02.2014, яка набула повномасштабного характеру з 24.02.2022 (абзац перший підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини).

47. За *змістом статей 17, 65 Основного Закону України* громадяни України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції, тож держава повинна надавати їм і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати їх додатковими гарантіями соціального захисту відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України як під час проходження служби, так і після її закінчення; щодо осіб, на яких покладено обов'язок захищати Україну, її незалежність та територіальну цілісність, та членів їхніх сімей частиною п'ятою статті 17 Конституції України встановлено особливий соціальний захист, який не обмежено умовами й рівнем, визначеними у статті 46 Основного Закону України [абзаци другий, третій пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 18.12.2018 № 12-р/2018, абзац одинадцятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 25.04.2019 № 1-р(II)/2019].

48. *Конституційний Суд України* також висловлював ще низку юридичних позицій, згідно із якими: "З урахуванням встановленого Конституцією України функціонального призначення Збройних Сил України, в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України законодавче регулювання порядку реалізації права на соціальний захист, гарантованого частиною першою статті 46 Конституції України, має здійснюватися у системному взаємозв'язку з вимогами щодо посиленого соціального захисту військовослужбовців у розумінні частини п'ятої статті 17 Основного Закону України"; припис частини п'ятої статті 17 Конституції України чітко покладає на державу конституційний обов'язок щодо створення системи посиленої соціальної підтримки військовослужбовців і членів їхніх сімей; "виконання державою конституційного обов'язку щодо забезпечення посиленого соціального захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних або резервістів покликане не тільки забезпечити соціальний захист кожного з них індивідуально, а й сприяти виконанню громадянами України обов'язку щодо захисту Вітчизни - України, її суверенітету, незалежності та територіальної цілісності"; заходи в сфері оборони держави мають бути своєчасними, послідовними та комплексними, оскільки від їх ефективного запровадження залежить стан обороноздатності України [абзаци четвертий - сьомий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини *Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 06.04.2022 № 1-р(II)/2022*].

49. Розвиваючи зазначені юридичні позиції, **Конституційний Суд України у рішенні від 12.10.2022 № 7-р(II)/2022** вказав на те, що зі змісту частин першої, другої, п'ятої статті 17 Конституції України у їх взаємозв'язку з частиною першою статті 46, частиною першою статті 65 Основного Закону України впливає конституційний обов'язок держави надати спеціальний юридичний статус громадянам України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, членам їхніх сімей, а також особам, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у лютому 2014 року, із забезпеченням відповідно до цього статусу соціальних гарантій високого рівня.

50. Також у цьому рішенні від 12.10.2022 № 7-р(II)/2022 Конституційний Суд України наголосив на тому, що встановлений частиною п'ятою статті 17 Основного Закону України обов'язок держави забезпечити соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, поширюється як на громадян України, які безпосередньо перебувають на такій службі, так і на тих, яких звільнено з неї.

51. У **Рішенні від 06.04.2022 № 1-р(II)/2022 Конституційний Суд України** вказав, що "частину п'яту статті 17 Конституції України викладено так, що реалізація права на соціальний захист осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей потребує якісного і ефективного законодавчого регулювання та запровадження механізмів забезпечення їх державної підтримки" (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини); а також, що "з урахуванням вимог частини п'ятої статті 17 Конституції України метою законодавчого регулювання в цій сфері є як усебічне соціальне забезпечення військовослужбовців, яке компенсуватиме установлені законом обмеження та умови служби, властиві цій категорії громадян, так і підвищення мотивації особового складу Збройних Сил України у виконанні ними покладених на них функцій щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності (частина друга статті 17 Основного Закону України)" (перше речення абзацу п'ятого підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

52. Конституційний Суд України зазначав, що особи, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, створених відповідно до законів України, а також члени їхніх сімей мають спеціальний статус та особливі умови соціального захисту (абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 20.12.2016 № 7-рп/2016); статус військовослужбовців будь-яких категорій обумовлено військовою службою, інститут якої надає їм спеціальний статус [друге речення абзацу десятого підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини **Рішення Конституційного Суду України від 25.04.2019 № 1-р(II)/2019**]; "статус військовослужбовців обумовлює високий ризик отримання поранення, ушкодження здоров'я чи навіть загибелі під час виконання службових обов'язків під час захисту Вітчизни" [друге речення абзацу п'ятого підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 06.04.2022 № 1-р(II)/2022].

53. Таким чином, Судова палата звертає увагу на те, що вже у період дії воєнного стану в Україні Конституційний Суд України у правовідносинах щодо соціального захисту сформував та розвинув юридичну позицію, яку не може ігнорувати Верховний Суд, суть якої зводиться до того, що Держава Україна без рівноцінної заміни чи компенсації в односторонньому порядку безвідносно до її фінансових можливостей не може відмовитися від зобов'язання щодо додаткових гарантій соціального захисту осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, а також осіб щодо осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності.

54. Вирішуючи питання правильності правозастосування судами попередніх інстанцій у справі, яка розглядається, Верховний Суд виходить із того, що відповідно до Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу (частина перша статті 17); держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (частина п'ята статті 17); захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України (частина перша статті 65).

55. Судова палата вважає, що частину п'яту статті 17 Конституції України викладено так, що реалізація права на соціальний захист осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей потребує якісного і ефективного законодавчого регулювання та запровадження механізмів забезпечення їх державної підтримки.

56. Таке законодавче регулювання здійснює в межах своїх конституційних повноважень Верховна Рада України, яка, маючи можливість діяти на власний розсуд, визначає обсяг соціального захисту військовослужбовців, втілюючи зміст відповідних конституційних принципів з метою забезпечення справедливого механізму відшкодування за заподіяння шкоди їх здоров'ю чи навіть життю, але не порушуючи самої сутності конституційного права на соціальний захист, особливо в разі втрати такими особами працездатності.

57. Виключно законами України визначаються основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення (пункт 6 частини першої статті 92 Конституції України).

58. На виконання свого конституційного обов'язку, приписів частини п'ятої статті 17 Конституції України Верховна Рада України в Законі № 3551-XII визначила правовий статус ветеранів війни як особливої окремої категорії громадян, обсяг їх соціального захисту та гарантій, зокрема передбачено пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них (стаття 12), особам з інвалідністю внаслідок війни (стаття 13), учасникам війни (стаття 14), особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII (стаття 15), особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною (стаття 16).

72. Відповідно до **статті 7 КАС України** суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (частина перша). Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України (частина друга). У разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу, або положення відповідного міжнародного договору України (частина третя).

Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після винесення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, що віднесено до юрисдикції Конституційного Суду України (частина четверта).

73. При цьому, Верховний Суд неодноразово наголошував, що **суди не повинні застосовувати положення нормативно-правових актів, які не відповідають Конституції та законам України, незалежно від того, чи оскаржувались такі акти в судовому порядку та чи є вони чинними на момент розгляду справи, тобто згідно з правовою позицією Верховного Суду такі правові акти (як закони, так і підзаконні акти) не можуть застосовуватися навіть у випадках, коли вони є чинними** (постанови від 12.03.2019 у справі № 913/204/18, від 10.03.2020 у справі № 160/1088/19).

74. Верховний Суд констатує, що внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої 20.02.2014, частина території України (Автономна Республіка Крим і місто Севастополь) є анексованою, деякі райони Донецької та Луганської областей є тимчасово окупованими. Починаючи з 24.02.2022 збройна агресія російської федерації проти України набула повномасштабного характеру.

75. Головну роль в обороні України відіграють Збройні Сили України та інші військові формування, які своєю мужньою боротьбою здійснюють ефективний захист Української держави та Українського народу.

76. В умовах воєнного стану держава зобов'язана мобілізувати всі доступні їй ресурси для посилення своєї обороноздатності та відсічі збройної агресії російської федерації проти України. Відтак усебічна підтримка військовослужбовців Збройних Сил України та ветеранів війни, які брали участь у захисті Батьківщини та в бойових діях є найвищим державним інтересом і однією з найбільш захищених конституційних цінностей України.

77. Визначені конституційні принципи щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, основою конституційного ладу України, тож від їх захисту залежить їх втілення загалом, зокрема й гарантованих Конституцією України прав і свобод людини і громадянина.

78. Усвідомлюючи та високо цінуючи внесок ветеранів у безпеку й оборону України, захист розвитку й існування її громадянського суспільства, держава покладає на себе зобов'язання забезпечити гідну систему підтримки ветеранів, їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) захисників України. Державна система підтримки ветеранів повинна бути спрямована на ефективну адаптацію ветеранів до мирного життя після завершення військової служби, максимальне відновлення здоров'я та благополуччя осіб, які під час здійснення обов'язків військової служби постійно перебували у середовищі підвищеного ризику, утвердження всебічної поваги до ветеранів, їхніх сімей та сімей загиблих ветеранів в суспільстві, а також на ефективну реалізацію системи пільг та соціальних гарантій на рівні органів державної влади.

79. Таким чином, Держава Україна без рівноцінної заміни чи компенсації безвідносно до її фінансових можливостей не може в односторонньому порядку відмовитись від зобов'язань щодо додаткових гарантій соціального захисту осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII та які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності, а деякі з яких продовжують боронити країну в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, яка наразі триває.

80. Враховуючи наведений вище юридичний підхід Конституційного Суду України щодо конституційного обов'язку держави забезпечити посилений соціальний захист як діючих військовослужбовців, військовозобов'язаних або резервістів, так і осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності (ветерани війни), та членів їхніх сімей, статус яких обумовлюється високим ризиком отримання поранення, ушкодження здоров'я чи навіть загибелі під час виконання службових обов'язків під час захисту Вітчизни, а також виходячи із системного тлумачення наведених норм права, Верховний Суд приходять до висновку про те, що визначення Урядом у своїй постанові інших (менших), ніж у Законі № 3551-XII, розмірів щорічної допомоги до 5 травня у 2022 році для осіб, які внаслідок виконання обов'язків оборони та захисту держави набули статусу ветеранів війни, свідчить про неналежне виконання Державою соціальних зобов'язань щодо ветеранів війни та осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII та підриває довіру до Держави, оскільки порушуються сама суть конституційних гарантій щодо безумовного забезпечення соціального захисту таких осіб.

81. При цьому, відповідно до *статті 64 Конституції України* в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

88. При цьому, Судова палата наголошує на тому, що тимчасове обмеження окремих соціальних пільг особам, які захищають або захищали Батьківщину, її суверенітет і територіальну цілісність, та членів їхніх сімей, у разі запровадження режиму воєнного стану, за умови додержання вимог пункту 5 частини першої статті 6 Закону № 389-VIII, може відбуватись за умови внесення змін до спеціального Закону № 3551-XII, який регулює відносини забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, а не шляхом внесення змін до бюджетного законодавства з подальшим ухваленням Кабінетом Міністрів України рішення щодо визначення розмірів соціальних гарантій.

89. З урахуванням наведеного, до спірних відносин у справі, яка розглядається при визначенні розміру щорічної допомоги до 5 травня у 2022 році не можуть бути застосовані нормативно-правові акти органів державної влади (Бюджетний кодекс України та постанова № 504), які обмежують права і пільги ветеранів війни, передбачені Законом № 3551-XII, оскільки вони є такими, що суперечать статті 17 Основного Закону та спеціальному законодавству, яке регулює забезпечення державою соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України шляхом надання їм пільг і гарантій соціального захисту відповідно до законодавства, які є пріоритетними й мають безумовний характер, а мають бути застосовані саме положення статті 13 Закону № 3551-XII, як спеціального законодавства, яке регулює спірні відносини та ухвалене з метою конкретизації приписів Конституції.

90. При цьому, враховуючи те, що на момент виникнення спірних правовідносин одночасно чинні норми Порядку № 540 та положення статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону № 367-XIV, які по різному визначають розміри щорічної разової грошової допомоги до 5 травня у 2022 році, та ієрархію нормативно-правових актів, застосуванню підлягають саме положення вказаного Закону № 3551-XII, який має вищу юридичну силу.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!